

**ДО ПИТАННЯ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПІКИ НАД ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ, ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ**

**Тімуш Ірина Сергіївна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових та господарсько-правових дисциплін факультету № 2 НАВС

Нині в нашій країні поряд з державними формами піклування про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (виховання в дитячому будинку, школі-інтернаті, професійно-технічному виховному закладі), опікою та піклуванням, усиновленням існують такі форми виховання дитини, яка втратила сім'ю, як патронат, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу.

Для того, щоб передати дитину на виховання до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, необхідно чітко встановити статус цієї дитини, адже не кожна така дитини потребує застосування щодо неї опіки та піклування, призначення опікуна (піклувальника). Від визначення правового статусу неповнолітніх, які залишилися без батьківського піклування (особливо, коли діти знайдені, підкинуті, не знають своїх батьків), нерідко залежить життєзабезпечення цих дітей, наголошується практичними працівниками органів прокуратури [1, с. 6]. Це закономірно, адже при встановленні опіки та піклування, передачі дітей на виховання іншим особам, на перший план висувається завдання виховання дітей в сімейних умовах, у зв'язку з чим важливо мати інформацію про біологічних батьків дитини. Таким чином, для встановлення опіки та піклування, передачі дитини на усиновлення, влаштування в сім'ю прийомних батьків, батьків-вихователів, необхідно, щоб дитина була визнана сиротою, чи такою, що позбавлена батьківського піклування. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», статус дитини-сироти – це визначене відповідно до законодавства становище дитини, яке надає їй право на повне державне забезпечення і отримання передбачених законодавством пільг та яке підтверджується комплектом документів, що засвідчують обставини, через які дитини не має батьківського піклування [2].

Крім чіткої регламентації питань набуття дитиною статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, також набуття особами статусу прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів, законом чітко врегульовано і питання щодо порядку вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування і соціальний захист дітей, до сімейних форм

виховання.

З метою удосконалення існуючої системи опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування та подолання такого негативного явища як соціальне сирітство, втілюючи у життя гарантовані державою права дитини, чинний Сімейний кодекс України передбачає такі форми прийомного виховання, як: патронат, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу. За чинним сімейним законодавством, патронат - це форма влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування, в сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) на виховання до досягнення дитиною повноліття. Передача дитини на виховання у сім'ю патронатного вихователя здійснюється на підставі договору про патронат (ст. 252 СК України), який укладається між органом опіки та піклування і патронатним вихователем [3]. Мета патронату полягає у забезпеченні дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування сімейним вихованням, а переклавши функції патронатного виховання на органи опіки та піклування, служби у справах дітей, освітні установи, такої мети ніколи не буде досягнуто. На наш погляд, слід погодитись із З.В. Ромовською, яка підкреслює, що - патронат запроваджується не для пониження ролі інституту прийомної сім'ї чи дитячого будинку сімейного типу. Патронат є альтернативною формою забезпечення сімейним вихованням дітей, позбавлених батьківського піклування, і саме життя дасть змогу перевірити соціальну цінність цих правових інститутів [4, с. 475]. В якості наступної форми прийомного виховання законодавець називає прийомну сім'ю, яка визначається як сім'я, що добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (ст.256-1 СК України). Підставою для влаштування дитини до прийомної сім'ї є договір про влаштування дітей на виховання та спільне проживання до прийомної сім'ї, який укладається між органом, який прийняв рішення про створення прийомної сім'ї та прийомними батьками. Однією із форм прийомного виховання є дитячий будинок сімейного типу, який визначається як окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває в шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Ратифікувавши ще у 1991 році Конвенцію ООН про права дитини, Україна визнала, що діти є особливо уразливою групою з огляду на їх вік, психічний і фізичний розвиток, і що вони потребують спеціального постійного догляду і захисту, а також взяла на себе низку зобов'язань щодо реформування законодавства у відповідність до міжнародних стандартів. Відомий український правозахисник та громадський діяч Н.І. Карпачова, у Спеціальній доповіді, присвяченій 20-річчю ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини підкреслила, що захист прав

та інтересів дитини є одним із найважливіших завдань Української держави, адже ставлення до дітей, їхніх прав і свобод, повага до їхньої людської гідності якнайточніше відображають рівень гуманності й цивілізованості суспільства [5, с. 13].

Беззаперечним фактором, який визначає рівень дотримання прав дитини є те, що забезпечити дитині дитинство, належне виховання можна тільки в умовах сім'ї. Про переваги належного сімейного виховання говорити не доводиться, вони очевидні, як очевидним є і той факт, що розвиток дитини, яка залишилась поза сферою сім'ї, сферою виховного впливу батьків, не відповідає ні її інтересам, ні інтересам суспільства, не забезпечує дитині природного права на дитинство, в цілому має вкрай негативні наслідки. Іншими словами, правом на сімейне виховання, наділені не тільки діти, що виховуються в повноцінних сім'ях, мають обох або тільки одного з батьків, таким правом мають бути забезпечені і діти-сироти та діти, які позбавлені батьківського піклування.

*Список використаних джерел:*

1. Ефремов А. Защищая детей от взрослых / А. Ефремов // Законность. – 2005. - № 2. – с. 5-8.
2. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей. Закон України від 2 червня 2005 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 26. – Ст. 354.
3. Сімейний кодекс України. – К. – Велес. – 2016. – 64 с.
4. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. – К.: Вид.дім «Ін Юре». – 2003. – 432 с.
5. Карпачова Н.І. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. До 20-річчя ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини. – К.: 2010. – 230 с.

### **АДАПТАЦІЯ ДО МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ, ВІДШКОДУВАННЯ ЗАПОДІЯНОЇ ЙОГО ЖЕРТВАМ ШКОДИ**

**Підюков Петро Павлович**, провідний науковий співробітник ВОНДР НАВС, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

**Устименко Тетяна Петрівна**, професор кафедри цивільного права і процесу НАВС, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції

Терористичні акти, серійність проявів та еволюція яких наприкінці минулого – початку нинішнього тисячоліть спостерігалися в ряді зарубіжних країн Європи, Азії та Сполучених Штатах Америки, останнім часом усе більше стають характерними і для нашої країни.

Терористична агресія, що відбувається, триваючи вже понад трьох